

Het geschenk van de godin

RADHIKA JHA

Het GESCHENK
VAN DE GODIN

the house of books

Oorspronkelijke titel

Lanterns On Their Horns

Uitgave

Beautiful Books Limited, Londen

Copyright © 2009 by Radhika Jha

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2011 by The House of Books,
Vianen/Antwerpen

Vertaling

Jan Smit

Omslagontwerp

Studio Jan de Boer BNO, Amsterdam

Omslagillustratie

Steven Gelberg/Trevillion Images

Foto auteur

Ferrante Ferranti

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 443 2976 6

D/2011/8899/12

NUR 302

www.thehouseofbooks.com

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Woord van dank

Niemand schrijft een boek helemaal alleen, zeker dit niet. Graag dank ik Mr. Ashok Thapar en Anna Thapar in Madrid, voor hun lessen over Spaanse koeien en de toros van het stierengevecht; Joselito en Pepe, die me de toros bravos niet als dieren, maar als de menselijke ziel leerden zien; en iedereen bij BAIF voor de demonstratie van kunstmatige inseminatie bij koeien. Ook dank ik dr. Steve Newman en dr. Ian Lane voor hun waardevolle informatie over koeien en veefokkerij, en Vinnie omdat hij me de namen van bomen in Madhya Pradesh leerde. De fouten die overblijven zijn het gevolg van mijn eigen ongeneeslijke domheid. Ik dank de staf van het Ahilya Fort, Maheshwar, die me ‘Nandgaon’ hielpen vinden, en Mr. Richard Holkar, die me een huwelijksreis van vier nachten in het Ahilya Fort cadeau deed. Niet alleen het boek was een gevolg daarvan, maar ook mijn dochter.

Het manuscript zelf zou nooit geschikt zijn geweest om uit te geven als Lianne Radici, Laura Susijn, Simone Manceau en natuurlijk mijn vader het niet eerst hadden gelezen en er nuttig commentaar op hadden geleverd. Daar kan ik hun niet erkentelijk genoeg voor zijn. Mijn dank gaat ook naar Karthika, voor haar redactionele kritiek en een gesprek over koeien, lang voordat ik aan het boek begon, waaruit de titel ontstond. Ik dank Jonathan Wooding, die met zijn voorzichtige vragen belangrijke veranderingen mogelijk

maakte; Simon, die zag dat het eigenlijk niet over koeien ging; en Paul, Jai en Amaya, die met mijn vergeetachtigheid en mijn plotse-
linge absenties moesten leven. En ten slotte dr. Laxmishwar Jha,
voor de definitie van Gau.

'Gau' is Sanskriet voor koe. Het is ook het woord voor de eerste lichtstraal, het oudste kind van de dageraad. De eigenschap van licht is dat het beweegt. Zo kan de koe zijn opgenomen in de familie van woorden die hun stam hebben in het werkwoord 'gam', want 'gam' betekent 'gaan'. Net als haar voorouder, de eerste lichtstraal, was het de aard van de koe om te bewegen, dus moest zij ergens heen. Maar waarheen? Juist dat is ze vergeten, en in de loop van de tijd ontstond er een verschil tussen gewoon 'gaan' en 'ergens heen gaan'.

Proloog

MANOJ

De Jaipur-Mumbai Rajdhani was twintig minuten te vroeg, dus besloot Manoj eerst iets van de stad te zien voordat hij bij zijn toekomstige schoonouders op bezoek ging. Hij liep het station uit, en onmiddellijk hield er een taxi halt.

‘Waar wil je heen?’ vroeg de chauffeur.

Manoj dacht na. ‘De Gateway of India,’ zei hij.

De taxi zette hem af bij een klein park, dat werd gedomineerd door een reusachtig standbeeld van een man met tulband op een paard.

‘Shivaji Rao,’ zei de taxichauffeur trots. Manoj gaf geen antwoord. Hij staarde naar de grote stenen poort vlak achter het beeld.

Het viel een beetje tegen. De poort was te massief, te simpel, alsof de architect haast had gehad en niet over voldoende middelen had beschikt. Toch liep Manoj naar de verlaten poort en keek erdoorheen. Een grote verwondering maakte zich van hem meester. Hij had nog nooit de zee gezien. Het leek wel een enorm beddenlaken. Op het rimpelende oppervlak lagen een paar olietankers en vrachtschepen met kranen op het dek die de vorm hadden van een oorhanger. Er stond een matroos aan dek, niet groter dan een stipje, die naar Manoj zwaaide. De uitgestrektheid van het beeld maakte hem duizelig. Opeens kwam er een gedachte bij hem op: dat hij hier niet zijn eigen toekomst zag, in de drukke straten van Jaipur, maar

een veel mooier perspectief, dat alleen mogelijk was in een stad als Mumbai.

Hij hoorde de klik van een fototoestel en keek om. Achter zich zag hij een aantrekkelijke blonde toeriste, die half gehurkt zat, gewapend met een grote zwarte camera. Ze probeerde een groep dikke grijze duiven te fotograferen die over de stoep trippelden, te lui om weg te vliegen. Manoj nam haar onderzoekend op, precies zoals de vrouw naar de duiven keek. Ze was niet jong, constateerde hij, dicht bij de veertig dan de dertig. Maar ze had overvloedig blond haar, net als de naakte vrouwen die hij wel eens op internet zag. Zijn ogen gleden omlaag en probeerden de halfdoorschijnende stof van haar broek te doorboren. Hij kon de kleur en textuur van haar mooie blanke huid bijna zien; het leek wel of ze geen ondergoed droeg. De vrouw schoof steeds dicht naar de duiven toe, met de camera als een wapen voor zich uit. De opwinding werd Manoj te veel en hij dwong zichzelf zijn blik weer af te wenden.

Er waren nog meer mensen in de toeriste geïnteresseerd, zag hij. Een bedelend jochie, een pindaverkoper, een echtpaar op huwelijksreis en een magere jonge gigolo met een zonnebril en strakke jeans staarden naar haar met verschillende gradaties van nieuwsgierigheid en berekening. Opeens sprong de kleine bedelaar naar voren en greep haar tas. Manoj slaakte een waarschuwend kreet en stak zijn been uit. De jongen struikelde over zijn voet en sloeg tegen de grond. Manoj liet zich boven op hem vallen en greep de vuile hand met de tas. Maar het joch klemde zijn vuist dicht als een bankschroef, en Manoj wist de tas niet los te wurmen. Met zijn andere hand greep hij de jongen daarom bij zijn kraag, maar de kleine bedelaar kronkelde als een aal en Manoj hoorde de halfvergane stof scheuren. Op hetzelfde moment draaide het knulletje zijn hoofd om en beet Manoj in zijn hand. Manoj slaakte een verraste kreet en liet los. De jongen gaf hem een kopstoot in zijn maag en ging ervandoor, waarbij hij ook nog het tafeltje en de mand van de pindaverkoper omverschopte. Het tafeltje wiebelde en kapseisde, waardoor de pinda's de lucht in vlogen. Het volgende moment deed de zwaartekracht zijn werk en vielen ze weer terug. Een fractie van een seconde staarde iedereen alleen naar die vallende pinda's, gefascineerd door de aanblik van al die verspilling. Er brak een pandemonium uit toen

toeristen, gigolo's en bedelaars zich op handen en knieën lieten vallen om de nootjes te verzamelen. De tas lag vergeten op de grond, niet ver bij Manoj vandaan. Hij raapte hem op.

'Hier is uw tas,' zei hij, terwijl hij hem aan de vrouw teruggaf, een beetje buiten adem.

Ze glimlachte haar volmaakte witte tanden bloot. 'Dank u.'

Manoj pakte haar uitgestoken hand, met een gevoel alsof hij een droomwereld binnenstapte. 'Nee nee, het was me een genoegen dat ik u van dienst kon zijn,' antwoordde hij zorgvuldig.

Ze maakte haar hand los en lachte met kuiltjes in haar wangen. 'Jullie zijn zo beleefd hier in India.'

Twintig minuten later zat Manoj tegenover de blonde godin in een grote rieten stoel onder een al even grote ventilator, die met een zekere plechtigheid de lucht in beweging bracht. Manoj vroeg zich af hoe je een buitenlands meisje in bed kreeg. Die pornofilms begonnen altijd na dat punt.

'Hoe komt u zo in Mumbai?' vroeg hij voorzichtig.

'Dat is een lang verhaal,' zei ze.

'Het zal zeker interessant en de moeite waard zijn,' antwoordde Manoj hoffelijk.

Ze glimlachte. 'Ik heb me vandaag als een domme toeriste gedragen,' begon ze, 'maar eigenlijk kom ik regelmatig in India.' Ze sprak Engels met een zwaar accent. 'Ik denk dat ik in een ander leven hier ter wereld ben gekomen. Maar in dit leven ben ik helaas geboren in Spanje.'

'Spanje?' zei Manoj aarzelend. Hij dacht diep na of hij iets over dat land te zeggen wist. 'Stierenvechten?'

'Ja, dat gebeurt daar nog. Ken je goeroe Gangadhar Mishra?'

'O.' Een zucht van teleurstelling ontsnapte Manoj. Hij kon niet met een goeroe wedijveren; hij was maar een saaie geschiedenisstudent. Alles wat hij over seks wist, had hij van internet. Buitenlandse leerlingen van goeroes stonden bekend als frivool en zedeloos.

'Ken je goeroe Gangadhar Mishra?' herhaalde ze gretig. 'Hij heeft een grote *ashram* in Benares.'

Manoj schudde zijn hoofd. Ook de vrouw keek een beetje teleurgesteld, maar haar gezicht klaarde op toen ze hem over de goeroe vertelde. 'Hij is een heel groot man, die mensen kan genezen, enkel

en alleen door handoplegging. Net als Jezus. Toen ik hem voor het eerst ontmoette, zei hij tegen me: “Kom naar India. In India kan zelfs een arme man zich rijk genoeg voelen om zijn brood te delen.” Dus ben ik gekomen.’ Haar blik dwaalde af en werd dromerig. ‘Eigenlijk zie je heel India in zijn gezicht. Ik ben zes jaar bij hem gebleven in Benares.’

‘Zes jaar?’ En je familie dan, vroeg Manoj zich af.

‘Niemand in mijn familie wist waar ik was,’ beantwoordde ze zijn onuitgesproken vraag met een ondeugend lachje. ‘Ik was vrij. Eerst maakten ze zich erg ongerust, omdat ze dachten dat ik ziek of dood was. Eigenlijk was dat ook zo. De persoon die ik vroeger was, die zieke, ongelukkige vrouw zoals mijn vrienden en familie mij kenden, was gestorven na de eerste blik van de *swamiji*. De echte ik, die niemand kende, kwam tevoorschijn door de kracht van zijn derde oog. Jij bent Indiër, dus je weet van het derde oog. Maar toen ik terugging naar mijn familie – want ten slotte hebben ze een privédetective gehuurd en me gevonden – begrepen ze er helemaal niets van. Mijn oom kwam hierheen om me te dwingen naar huis te gaan. Ik was heel verdrietig, en ik heb mijn oom gevraagd of hij me wilde helpen naar India terug te komen. Dat heeft hij gedaan. En nu ben ik hier weer.’

‘Ga je weer naar de ashram? Wanneer dan?’ vroeg Manoj dringend.

‘O, niet meteen. Eerst heb ik hier nog dingen te doen.’

‘Wat voor dingen?’ drong Manoj aan. ‘Ik moet hier ook zaken regelen.’

Ze lachte weer, en keek toen serieus. ‘We hadden honderd koeien in de ashram van mijn goeroe. Met hun melk konden we veel weduwen en kinderen voeden. Ik heb mijn goeroe gevraagd of ik de leiding kon krijgen van dat project, want ik weet wel iets van koeien. Mijn eigen familie heeft er bijna tienduizend. Ik ben met koeien opgegroeid en ik ben dol op ze. Ik heb mijn best gedaan, maar Indiase koeien geven nog niet een derde van wat onze koeien produceren. Elke dag moesten die arme mensen honger lijden; er was gewoon niet genoeg melk voor iedereen. Toen ik gedwongen werd naar huis terug te gaan, vroeg ik mijn goeroe of hij nog iets uit Europa nodig had. “Wat zou ik uit Europa willen?” zei hij. “Hier is alles wat ik nodig heb.”

“Maar er moet toch iets zijn, goeroe,” hield ik vol. Hij lachte en werd toen weer ernstig. “Dochter,” zei hij, “ik heb op tv gezien dat ze in jouw land koeien doden om hun vlees. Dat is een afschuwelijke misdaad. Red die koeien en breng ze hier, voor het heil van je eigen volk. Dan zullen wij wel voor ze zorgen.” Ze zweeg en leunde naar achteren, met haar handen op haar knieën, als een schoolmeisje. ‘Ik ben al zeven jaar bezig om het plan van mijn goeroe uit te voeren.’

‘En?’ vroeg Manoj.

‘En nu wacht ik op mijn koeien, die vanavond arriveren,’ antwoordde ze triomfantelijk.

Manoj keek haar ongelovig aan. ‘Je laat buitenlandse koeien naar India komen?’

‘Ja,’ zei ze eenvoudig.

Manoj zei niets. Hij keek omhoog. Ergens aan de hemel, die de kleur had van haar ogen, was een vliegtuig vol met koeien op weg naar hen toe.

Toen keek hij in haar ogen en zag daar de belofte. ‘Ik heet Manoj. Manoj Mishra,’ zei hij. ‘En jij?’

‘Durga,’ antwoordde ze eenvoudig. ‘Dat is de naam die ik van mijn goeroe heb gekregen.’

Toen Manoj bij het luxueuze appartement van zijn toekomstige schoonouders in het noorden van Mumbai aankwam, hadden ze de moed al opgegeven.

‘Wie ben je?’ snauwde het donkere dienstmeisje dat opendeed.

‘Ik ben Manoj Mishra. Je *sahib* verwacht me,’ antwoordde hij uit de hoogte.

Ze wilde de deur al in zijn gezicht gooien. ‘Hé, wacht even.’ Hij greep de deur en vroeg zich af waarom de dochter van een kolonel in het Indiase leger zo’n rare dienstbode accepteerde.

‘Pratima, *beti*, wie is daar?’ riep een lieve vrouwenstem ergens uit het appartement.

Manoj verstijfde.

‘Niemand, *Maa*.’ En ze keek hem van onder haar borstelige zwar-

te wenkbrauwen onderzoekend aan. Manoj voelde een steek in zijn lege maag. Hij keek nog eens goed naar de kleine, donkere vrouw die zijn moeder voor hem had uitgekozen. Hij had haar voor een dienstmeisje aangezien, maar dit was Pratima zelf. Erg knap kon je haar niet noemen, met de beste wil van de wereld niet. En dat was een hele opluchting.

Hoge hakken klikten over het gladde marmer, voorafgegaan door een wolk van jasmijn en het ruisen van zijde. ‘*Hai Ram!*’ riep zijn toekomstige schoonmoeder uit. Moeder en dochter staarden hem zwijgend aan, terwijl Manoj zich pijnlijk bewust werd van zijn verformfaaide voorkomen.

‘Ik kwam alleen... Eh, ik...’ fluisterde hij, opeens met een droge keel. ‘Ik kwam mijn spijt betuigen...’

‘Spijt? Waarvoor?’ zei mevrouw Pandey met een klaterende lach. ‘We maakten ons al zorgen. Mumbai is zo’n grote stad. Kom binnen, kom binnen. Nu je hier eindelijk bent... We zullen meteen je ouders bellen, want die waren ook ongerust. Ik had net je moeder nog aan de lijn; ze was in tranen. We hebben de politie gebeld, maar dat heeft geen zin. “Mevrouw, hij moet al dood zijn,” zeiden ze. “De straten van Mumbai zijn zo gevaarlijk.” Ze glimlachte warm. ‘Ik ben blij dat je levend voor ons staat.’

Manojs vastberadenheid smolt weg toen ze het over zijn moeder had. Dus liet hij zich meevoeren door een smalle gang naar een grote L-vormige woonkamer.

Ze wezen hem een bank met dikke kussens en uitzicht op zee. De donkere, slecht geklede dochter bracht thee en *samosa*’s. Mevrouw Pandey kletste maar door over zijn moeder en dat ze zulke goede vriendinnen waren geweest op kostschool. Manoj luisterde met een dof gevoel en legde zich al neer bij het onvermijdelijke.

De ondervraging begon als een stierengevecht waar geen van beide partijen zin in had. ‘Vertel eens, *beta*, wat doe je zoal?’ vroeg mevrouw Pandey.

‘Ik doe mijn masteropleiding geschiedenis aan de universiteit van Jaipur,’ antwoordde Manoj toonloos. ‘Ik schrijf een scriptie over Indusvallei-beschavingen buiten de Indusvallei zelf.’

Sudhakar Pandey, ex-kapitein in het Indiase leger en grootindustrieel in Mumbai, had zich geërgerd aan de stilte van de afgelopen

drie dagen, waarin Manoj niets van zich had laten horen. Korzellig viel hij de jongen in de rede.

‘Geschiedenis? Welke idioot studeert nou geschiedenis? Een jongeman zou aan zijn toekomst moeten denken, niet aan het verleden.’

‘De geschiedenis leert ons wie we zijn. Hoe kunnen we de toekomst vormgeven als we niet weten wie we zijn?’ antwoordde Manoj geduldig. Hij voerde deze discussie al acht jaar met zijn eigen familie.

‘Dus jij wilt zeggen dat je niet weet wie je bent?’ vroeg kapitein Pandey ongelovig.

‘Ik weet het wel, want ik studeer geschiedenis,’ zei Manoj vermoed. Hij had geen zin in ruzie. ‘De vraag is of het moderne India dat ook weet. Kijk eens naar deze stad, de rijkste van heel India. Niets is te vergelijken met de paleizen van Jaipur. Als de handel ons vertelde wie we waren, had dit de mooiste stad van heel India moeten zijn.’

‘Hoor eens, meneer de geschiedenisstudent,’ vloog kapitein Pandey op, ‘je kunt beter zwijgen over dingen waar je niets van af weet. Dacht je dat ik niet wist wie ik was? Kijk om je heen. Is dit het huis van een loser? Had ik miljonair kunnen worden als ik niet had geweten wie ik was?’

Miljonair. Dat woord wakkerde Manoj's woede, die dicht onder de oppervlakte sluimerde, nog aan. ‘Als jullie hier in Mumbai wisten wie jullie waren,’ snauwde hij, ‘zouden jullie kinderen dan naar Amerika vertrekken zodra ze de kans krijgen? In al die dure huizen hier, waar jullie zo trots op zijn, wonen enkel nog bejaarden.’ Hij zweeg abrupt. ‘Het spijt me. Dat had ik niet moeten zeggen.’

Maar tot zijn verbazing grinnikte kapitein Pandey, in plaats van kwaad te worden. ‘In elk geval kijk je verder dan je neus lang is, en kun je discussiëren,’ zei hij bars. ‘Dat is nuttig bij het zakendoen.’

Toen kwam de belangrijkste vraag: ‘Wat zijn je plannen voor de toekomst, jongeman?’ vroeg kapitein Pandey.

‘Ik wil iets doen voor de maatschappij. Ik wil een eind maken aan de armoede,’ antwoordde Manoj afwezig, met zijn gedachten bij Durga, die op hem wachtte in het hotel. Hij had haar gezegd dat hij even wegging om een krant te kopen.

‘En hoe wil je dat doen? Door de politiek in te gaan?’ vroeg mevrouw Pandey bemoedigend, voordat haar man iets kon zeggen.

‘De politiek?’ Manoj lachte. ‘De politiek kan niets aan de armoede veranderen. Nee, mijn plan is simpel en kan dus niet mislukken.’

‘Jouw plan? Wat dan wel?’ vroeg kapitein Pandey. ‘Een heleboel mensen hebben geprobeerd een einde aan de armoede te maken, maar dat is hun niet gelukt. En weet je waarom? Omdat je mensen niet kunt helpen als ze zichzelf niet helpen. De een is zwak, de ander dom, de derde lui. Of arm.’

‘Lieverd, laat die jongen nou antwoord geven,’ viel zijn vrouw hem in de rede.

Kapitein Pandey zweeg onmiddellijk. ‘Je hebt gelijk, schat. Ik moet die jonge slimmerik aan het woord laten. Wat is jouw plan, slimmerik?’

Manoj likte zijn lippen. Hij zag de toekomst donker, warm en uitnodigend, net als de ruimte tussen Durga’s benen.

‘Arme mensen kunnen niet omgaan met technologie. Ze zijn analfabeet en ze begrijpen complexe dingen niet,’ begon hij. ‘We moeten ze iets eenvoudigs geven, iets wat ze kunnen begrijpen.’ Hij wierp een snelle blik naar hen. Ze luisterden allebei, dus vervolgde hij met wat meer vertrouwen: ‘Wat alle arme mensen weten, is hoe je dieren moet verzorgen.’ Hij sloot zijn ogen en dacht aan Durga – de lijn van haar lippen, de glinstering in haar ogen als ze sprak. ‘Ik wil buitenlandse koeien importeren, die vijftientig keer zoveel melk geven als onze koeien hier, om ze hier te fokken en aan de armste mensen in de dorpen te geven.’

Ze staarden hem met grote ogen aan. Toen begon kapitein Pandey te lachen. ‘O, dat is de beste mop die ik dit jaar heb gehoord.’

Manoj stond op. Kapitein Pandey en zijn vrouw keken hem aan met een mengeling van opluchting en nervositeit. Hij zag zijn kans om het laatste woord te hebben. ‘Het was een vergissing van me om hier te komen,’ verklaarde hij zacht. ‘Wat weten mensen zoals jullie nu van de problemen van een armoedzaaier? Daarvoor moet je je kunnen inleven, en je geschiedenis kennen.’

Hij draaide zich abrupt om en liep naar de voordeur. Niemand hield hem tegen. Maar toen hij bij de deur kwam, zag hij dat er zeven sloten op zaten. Hulpeloos keek hij ernaar totdat Pratima hem achternakwam. Ze moest wel opgelucht zijn, dacht hij. Zwijgend

begon ze de sloten te openen. Toen de laatste grendel was weggeschoven, draaide ze zich naar hem om. 'Ik geloof je,' zei ze heftig. 'Ooit zul je een groot man zijn – zoals Gandhi.'

I

DE KOE

E lke dag ging de koe met de kudde mee. 's Ochtends kwam het kleine wezen met de twee benen en de zachte handen naar de rietgedekte stal waar ze woonde, opende het hek en nam haar mee naar haar soortgenoten. In een wolk van stof, begeleid door het gerinkel van koeienbellen en zacht hoefgeklepper, liep ze over de zandweg van het dorp, waar nooit iets veranderde, heel geruststellend. Zo bracht Tweevoeter de hele kudde naar het veldje om te grazen. Zonder schrik, zonder onverwachts te hoeven stoppen, sjokte ze met de andere mee en verheugde zich op het verse gras dat in haar neusgaten kriebelde.

Wanneer de velden rond het dorp verdroogden en de aarde harder werd, moest de kudde steeds verder lopen om voedsel te vinden. De koeien vertrokken vroeger en kwamen later thuis, terwijl de honger in hun verschillende magen nog altijd niet gestild was. Ze werden mager, totdat hun strakke, glanzende huid als een oude sjaal om hun botten hing. Maar ondanks die lange, zinloze tochten putte de koe troost uit het feit dat de dagelijkse routine min of meer hetzelfde bleef en er altijd kleine handen en vriendelijke stemmen waren om bij terug te komen.

Maar toen de zon bleef schijnen aan die wolkeloze hemel, droogden de poelen op en verdampte zelfs de ochtenddauw op de grond. De koe kreeg jeuk en haar huid werd broos als papier. Er ontstonden

barstjes, waar insecten binnendrongen, die wondjes veroorzaakten met een stinkend vocht, dat smerig smaakte als ze eraan likte. Toch vertrok de kudde nog elke dag, evenzeer bijeengehouden door gewoonte als door de band van het bloed, hoewel ieder dier wist dat het sap in de bomen zich tot het hart had teruggetrokken en alles aan de oppervlakte dood en verdord was.

Ook de omvang van de kudde nam af. Dat gebeurde 's nachts, met een paar dieren tegelijk, die werden opgehaald door een brullend, stinkend monster. Ze lieten een stilte na die niet meer werd opgevuld. De achterblijvers lieten een droevig geloei horen, dat werd beantwoord door de dieren in de wagen. Maar hun roep verstierf in de verte als de truck verdween. De volgende dag wilde de rest van de kudde niet eten, totdat de honger hun verdriet verdrong en ze zich weer concentreerden op de leegte in hun maag.

En zo ging het door. De zon bewaakte de aarde als een jaloerse minnaar en brandde de schaarse wolken weg die zich soms lieten zien. En met elke week zonder regen werd de kudde kleiner.

Ten slotte was er geen kudde meer over. De koe wist dat haar beurt gekomen was toen ze haar die dag niet meenamen om te grazen. Kleine Handen bracht haver, stro en wat stinkende verlepte groente in een emmer. Die avond had de koe maar liefst een halve emmer water voor zichzelf. Ze wachtte op de komst van het stinkende, brullende monster, maar dat kwam niet. In plaats daarvan verscheen Oude Tweevoeter, in het gezelschap van Kleine Handen, kort voor het eerste ochtendlicht. Ze gaven haar nog wat haver en suiker, en Kleine Handen pakte de zachte plooiën rond haar hals en smeerde ze in met iets wat nat aanvoelde en haar jeuk verlichtte. De koe stak haar tong uit en likte dankbaar het gezichtje van het kind. Dat smaakte zout. Ze likte het nog eens, wat gretiger nu. Nog meer zout. De koe ging door met likken en voelde zich bijna gelukkig. Toen maakte Oude Tweevoeter haar los en nam haar mee, het stille dorp uit, terwijl Kleine Handen haar nog altijd bij de hals hield.

Aan de rand van het dorp bleef Kleine Handen achter en liep de koe verder met Tweevoeter. Ze staken de dorre velden en de droge rivierbedding over, op weg naar het dode bos. Twee dagen liepen ze zo door, vooral bij maanlicht, en hielden alleen maar halt wanneer de zon te heet werd om verder te kunnen gaan. Maar de koe

was gelukkig. Ze waren op zoek naar de kudde, en die zouden ze vinden.

Op de derde dag vonden ze water, een kleine groene poel, vol algen en bijna ondrinkbaar, maar de koe ging er dankbaar in liggen. De zachte, koele modder gaf verlichting voor de wonden op haar rug en haar buik. Oude Tweevoeter hurkte bij een boom en keek toe. Hun blikken kruisten elkaar, en opeens wist de koe dat er geen kudde meer was om zich bij aan te sluiten. Dat besef sneed als een mes door haar ziel. Oude Tweevoeter was de eerste die zijn ogen neersloeg. Hij stond op en riep haar zacht. Hij had iets in zijn handen dat bekend rook, maar toch ook niet. Hij vroeg haar om het op te likken, en de koe gehoorzaamde, omdat hij alles was wat er nog resteerde van de kudde.

De opium deed zijn werk. In haar droom bewogen haar kaken. Nog nooit had ze op zulk heerlijk, vers gras gekauwd. Haar oren bewogen, op het ritme van vierduizendvier hoeven. Haar huid voelde heerlijk koel aan en ze had geen honger meer. Na twintig uur werd ze wakker en zag dat Oude Tweevoeter verdwenen was.

Voor het eerst in haar leven was de koe moederziel alleen.

In een bos is het stil, maar alleen overdag. 's Nachts wordt het een rumoerige hoofdweg, met geritsel, gekuch, gekreun, alarmkreten, het kwaken van kikkers, het kraken van vallende takken en zo nu en dan een dreigend gebrul. Elk geluid wordt versterkt door de nacht, zodat een luipaard die zijn klauwen scherpt aan de bast van een boom of een wild zwijn dat zijn lievelingswortels uit de grond graaft soms klinkt als een hele kudde grazende olifanten. De koe was bang. Bij elk nieuw geluid keek ze om zich heen en spitste haar oren om te ontdekken wat het was. Maar in het donker klonk alles griezelig en kon ze haar zintuigen niet vertrouwen.

Tegen de ochtend werd het weer rustig en viel ze eindelijk in slaap – om angstig wakker te schrikken toen de aarde begon te beven. Een kudde olifanten had de open plek bezet en vrat zich door de omringende vegetatie heen. De koe had nog nooit zulke grote wezens gezien, zo machtig en sterk. Met hun slurf trokken ze jonge bomen uit

de grond alsof het grassprietjes waren. In doodsangst riep ze de kudde om haar te beschermen, maar er was niemand die reageerde, zelfs Oude Tweevoeter niet. Dus verborg ze zich in de lantanastruiken totdat een vaag grijs licht de nieuwe dag aankondigde. De olifanten hadden eindelijk genoeg gegeten en sjokten verder. Stilte daalde neer over de open plek en de koe was weer alleen.

Het was een nieuwe ervaring voor haar om alleen te zijn. Vanaf haar geboorte was ze altijd omringd geweest door net zulke wezens zoals zij. Nu leegde ze haar darmen in een naamloze angst. Ze vreesde die plek waar koeien in hun eentje waren. Ze wilde vluchten, maar wist niet waarheen. Dus deed ze een paar stappen en ging over in een logge draf.

Het voelde heel anders dan wanneer ze met de kudde ergens heen ging. Veel moeilijker. Maar ze hield vol, voortgedreven door die naamloze angst. Ten slotte werd het makkelijker en ging ze weer over in wandeltempo. Aan het einde van het bos kwam ze bij een weg. Het wegdek was glad en voelde prettiger aan haar hoeven. Bovendien leek de weg ergens naartoe te leiden. Hij had een vreemde, nieuwe, maar geruststellende geur. De hele avond en een groot deel van de nacht volgde ze de weg. Ze at niet veel en ze kreeg steeds meer dorst. De koe tuurde naar het wegdek, alsof daar het antwoord lag, maar de weg strekte zich uit, net zo kaarsrecht als de stok van Oude Tweevoeter. Ten slotte was ze zo moe en dorstig dat ze naast een hooiberg in de berm ging liggen en in slaap viel.

Ze werd gewekt door het geluid van hoeven, de lucht van stof en het trillen van de grond. Een kudde! Moeizaam kwam ze overeind. De dieren die voorop en aan de zijkanten liepen hadden lampen aan hun hoorns gebonden, die op en neer deinden als een bewegende rivier van licht. En in het zwakke schijnsel van die lantaarns zag ze rode vlekken op hun voorhoofd. Ze waren mager, zo mager dat ze op de tweevoeters leken die met ze mee liepen; zo mager dat ze ingevallen wangen hadden en hun heupbeenderen bijna door hun vel staken; zo mager dat hun grote hoorns te zwaar leken voor hun lijf. Toch waren het prachtige dieren, en de koe zou trots zijn geweest om zich bij die kudde aan te sluiten. Maar de stank hield haar tegen. Het was niet alleen de lucht van uitputting. Er kwam nog iets anders bij, dat ze instinctief herkende: de geur van angst. Die lucht hing als

een wolk om de kudde heen en wilde niet wijken. De koe strompelde naar de struiken naast de weg. Vanuit haar schuilplaats hield ze de kudde in de gaten. Ze wist zeker dat ze haar ook roken toen ze daar langs de weg stond, halfverborgen. Maar geen enkel dier draaide zijn kop haar kant op. Hun vrees was te groot. Ze waren op weg ergens heen, met angst in hun hart.

Zo trok de kudde voorbij in een eindeloze stoet van honderden dieren, totdat de laatste haar passeerden en de koe alleen nog de lantaarns aan de hoorns van de achterste beesten zag. Toen ze aan de horizon verdwenen, stapte de koe de weg weer op en loeide luid, om uiting te geven aan haar verdriet. Ze smeekte de kudde om terug te komen en haar te volgen, het bos in. Maar geen enkele koe keek om. Ze waren een kudde, gewend om bijeen te blijven en elkaar te volgen, zelfs naar die plek die ze zo vreesden. De koe liep terug naar haar plekje langs de weg en ging weer liggen. Maar de rest van de nacht wilde de slaap niet komen.

Tegen de ochtend was haar angst wat gezakt en liep ze verder, in haar vaste ritme. Soms vergat ze zelfs dat ze ergens naartoe ging. Dan bleef ze staan en keek om zich heen, totdat ze het zich herinnerde en weer doorliep. Overdag was het druk op de weg met al die brullende, stinkende dingen, groot en klein, die haar voorbijraasden. Ze bleven nooit staan, zodat de koe ze na een tijdje maar negeerde. Niemand stoorde haar in haar eenzaamheid, misschien omdat ze de indruk wekte dat ze ergens naartoe ging. Ze droomde regelmatig van de koeien met de lichtjes aan hun hoorns en bewoog onrustig, uit angst voor de stille plek waar ze midden in de nacht naartoe gingen. Soms werd ze wakker en bleef stilliggen, verlangend naar de ochtend en een einde aan haar eenzaamheid. Maar het meest verlangde ze toch naar de aanraking van een koele, natte neus, een ruwe tong en zachte handen.

Op een dag snoof ze de geur op van andere dieren en sappig riviergras. Ze versnelde haar pas en de lucht werd sterker, totdat ze bij een drassige vijver kwam, het restant van wat ooit een groot meer moest zijn geweest. Daar, verspreid over de vijver en de nog vochtige

aarde eromheen, stond een kleine kudde. De koeien waren goed gevoed, met vlezige flanken, een ronde buik en een zachte snuit. Er waren een paar kalfjes bij. En ze werden gewassen door drie kleine tweevoeters.

De aanblik van de dieren werkte als een magneet. De koe bleef besluiteloos staan. Hier was een kudde die een tevredenheid uitstraalde die zij vroeger ook had gekend. Opeens leek het wel een heel zware en vermoeiende opgave om haar reis voort te zetten. Schuchter keerde ze zich naar het water toe.

Maar zodra ze de vijver in stapte, weken de andere dieren terug. Gekwetst bleef ze op afstand, met haar kop naar de kudde toe, hopen op enig teken van welkom of aanvaarding. Maar de andere dieren reageerden niet. In plaats daarvan bewoog de kudde zich steeds verder naar de andere oever, terwijl de moeders hun nieuwsgierige kroost voor zich uit duwden. De koe waadde naar het midden van de vijver, maar de kudde negeerde haar. Dus waadde ze nog verder, naar de tegenoverliggende oever, waar het gras groener was en frisser rook. Voordat ze begon te grazen, likte ze zichzelf schoon. Misschien was het de stank van de weg die de kudde had verjaagd.

Maar de andere koeien bleven zich gedragen alsof ze niet bestond. Toen de schemering viel, begonnen de kleine tweevoeters de dieren bijeen te drijven. De koe kwam in de verleiding zich bij de kudde aan te sluiten, maar aarzelde toch, heen en weer geslingerd tussen de behoefte aan veiligheid van de groep en de angst voor een afwijzing. Er kwam een vluchtige herinnering bij haar boven aan Kleine Handen, zoute tranen en kleine armen die haar nek omhelsden. Als de tweevoeters haar accepteerden, redeneerde ze, zou de kudde wel volgen. Dus wachtte ze af. Ten slotte kreeg een kleine tweevoeter in een korte broek haar in de gaten. Hij was de kleinste van de groep, maar hij had de langste stok. Zwaaiend met die stok rende hij op haar af. De koe stond al klaar om te vluchten, maar in plaats van haar te verjagen, porde hij haar met zijn stok in de richting van de kudde. Ze slaakte een zucht van verlichting en haastte zich te gehoorzamen.

Haar opluchting was niet te beschrijven. Eindelijk was ze weer bij een kudde. In een wolk van krijtwit stof kwamen ze bij een dorp aan. Toen ze door de dorpsstraat liepen, snoof ze de geur op van

koemestvuurtjes, zo vertrouwd dat ze zich bijna licht in haar kop voelde. Maar toen ze verder het dorp in kwamen, begon de kudde zich te verspreiden. De koeien verdwenen allemaal naar hun eigen onderkomen, met de tweevoeters achter zich aan. De koe, die niet wist wat nu te doen, sjokte maar verder. Tegen de tijd dat ze de andere kant van het dorp had bereikt, was ze weer alleen. Daar bleef ze staan.

‘*Are*, van wie is die koe?’ riep een rauwe stem achter haar. Toen ze omkeek, zag ze een groepje kleine tweevoeters, die naar haar stonden te staren.

‘Ik heb haar nooit eerder gezien. Misschien is ze een junglee-koe. Laten we haar naar het dorps hoofd brengen.’

‘Nee, we jagen haar weg. Eens kijken hoe hard ze kan lopen.’

Een steen trof de koe. Toen een tweede, en nog een, begeleid door het gejoel van de kleine jongens. Ze begon te lopen, maar ze achtervolgden haar. De jochies kwamen steeds dichterbij en de stenen werden groter. De koe voelde een scherpe pijn en zwaaide met haar staart om de oorzaak weg te nemen, maar de pijn werd erger. Ze bleef staan om de zere plek te likken en proefde haar eigen bloed. Ze begon te rennen.

Even later was ze buiten het dorp, terug in de wildernis, waar het al donker werd. Geen stemmen meer, geen stenen. Ze bleef een tijdje staan, luid loeiend uit protest, maar ze hoorde niets dan stilte. De volle maan, helder en goudgeel, kwam op boven de velden en wierp zilveren vlekken over de muren van de hutjes in het dorp. De koe loeide nog eens schor en sjokte toen verder. Ze was moe. Haar lijf deed pijn en de wond brandde en klopte. Bloed droop uit de gemene snee. Ze likte zichzelf, maar kon de bloeding niet stelpen.

Achter de horizon in het oosten lokte een geruststellende bosrand. De herinnering aan een ander bos kwam bij de koe boven, dus liep ze erheen. Hetzelfde instinct waardoor ze was gaan rennen vertelde haar nu dat ze beschutting moest zoeken. Achter haar doofden de laatste stralen van de zon boven een wolkendek dat langs de hemel joeg. De eerste bliksem sneed door de schemering. Ze hoorde een droge klap, alsof iemand op een zware tak trapte, en achter haar ging een eenzame boom in vlammen op. Daarna volgde de donder. De koe liep door, zonder zelfs maar om te kijken.

Eindelijk bereikte ze het bos, waar een diepe, bijna ademloze stilte heerste. Zelfs het gekletter van de regen werd hier gedempt door de grote bladeren van de bomen. Met haar laatste krachten beklom de koe een steile helling links van haar, en kwam bij een open plek, gedomineerd door een grote kairboom met scherpe doorns. De laaghangende takken reikten bijna tot op de grond. De koe kroop eronder en de doorns scheurden haar wond weer open. Onder de droge, donkere koepel van de boom zakte ze eindelijk in elkaar.

Het regende twee dagen achtereen. Tegen de tijd dat het opklaarde, had de koe koorts gekregen. Hoewel ze zich voortdurend likte, was de wond in haar flank gaan ontsteken. Ze had dorst, maar voelde zich te zwak om op te staan en water te zoeken. Daarom bleef ze onder de boom liggen, alleen met haar koortsige gedachten. Toen de geit verscheen, dacht ze dat de kudde haar had gevonden. Toen de man kwam, dacht ze dat het Oude Tweevoeter was, die haar in dat stinkende ding naar de plek wilde brengen waar koeien eenzaam verdwenen.